

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ
ДИРЕКЦИЯ “ОСИГУРЯВАНЕ И КРАТКОСРОЧНИ ПЛАЩАНИЯ”

Изх. № 91-01-87
Дата 28.03.14

ДО
ДИРЕКТОРИТЕ НА
ТЕРИТОРИАЛНИТЕ ПОДЕЛЕНИЯ
НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН
ИНСТИТУТ

**ОТНОСНО: Зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход на лица,
работещи по договори за управление и контрол**

I. Ред за осигуряване на лица, работещи по договори за управление и контрол, и зачитане и удостоверяване на осигурителния им стаж и доход за периода до 31 декември 1999 г.

1. Лица, работещи по договори за управление и контрол на еднолични търговски дружества с държавно имущество до 2000 г.

1.1 За периода 31.08.1991 г. – 19.06.1992 г. вкл. на основание разпоредбите на §1 от Преходните и заключителни разпоредби на ПМС № 176 от 5 септември 1991 г. управителите на едноличните търговски дружества с ограничена отговорност и изпълнителните директори на едноличните акционерни дружества с държавно имущество, които работят по договори за възлагане на управлението на дружеството без трудови правоотношения, се осигуряват за всички осигурителни случаи за сметка на съответното дружество. Осигурителните вноски за:

- управителите на едноличните търговски дружества с държавно имущество се начисляват и внасят върху изплатените им брутни възнаграждения по договорите за възлагане на управление;

- за изпълнителните директори на едноличните акционерни дружества с държавно имущество се изчисляват върху сумата от брутно трудово възнаграждение в дружеството и допълнителното възнаграждение за работа като изпълнителни директори.

Размерът на осигурителната вноска за всички осигурени социални рискове за лицата, които се пенсионираат при условията на трета категория труд за този период е 35 на сто.

За този период при изчисляване размера на пенсията възнаграждението по договора за възлагане на управление на дружеството се взема предвид без ограничение.

Осигурителният стаж се установява с удостоверение за осигурителен (трудов) стаж обр. УП-3. Осигурителният доход се удостоверява с обр. УП-2, като и двата документа се издават от дружеството осигурител.

Върху възнагражденията на членовете на съвета на директорите на едноличните акционерни дружества с държавно имущество, които не са избрани за изпълнителни директори, не се дължат осигурителни вноски (ГУ – 05 – 21/4.03.2002 г. на ГУ “Социално осигуряване”). Тези възнаграждения не следва да се взимат предвид при изчисляване размера на пенсиите.

1.2. За периода 20.06.1992 г. – 04.02.1994 г. вкл. на основание чл. 9, ал. 1 от ПМС 98 от 10 юни 1992 г. и чл.12, ал.1 ПМС №265 от 28 декември 1992 г. лицата, които работят по договори за управление и контрол на еднолични търговски дружества с държавно имущество, се осигуряват за всички осигурителни случаи върху изплатеното им брутно възнаграждение за сметка на съответното дружество. Разпоредбата обхваща всички лица, които са работили по договори за възлагане на управление и контрол вкл. и членовете на надзорните съвети, управителни съвети и съвети на директори в еднолични акционерни дружества с държавно имущество. За лицата, които са работили при условията на трета категория труд, осигурителната вноска е в размер на 35 на сто.

Когато тези лица са осигурени за всички осигурителни случаи на друго основание, те се осигуряват само за трудова злополука. Осигурителната вноска е в размер на 10 на сто върху полученото възнаграждение. В този случай размерът на полученото възнаграждение не се взема предвид при изчисляване на размера на пенсията и времето не се зачита за трудов и осигурителен стаж.

Времето, през което лицата са работили по договори за управление на еднолични търговски дружества с държавно имущество и са били осигурени за всички осигурителни случаи, се зачита за трудов стаж по Кодекса на труда и за осигурителен стаж. Стажът се удостоверява с обр. УП-3, а осигурителният доход с удостоверение обр. УП-2.

1.3. За периода 05.02.1994 г. – 30.09.1997 г. вкл. управителите, контролорите и членовете на съветите на директорите, на надзорните и управителните съвети на едноличните търговски дружества с държавно имущество се осигуряват по реда, определен в разпоредбата на чл. 30 от Правилника за реда за упражняване на правата на собственост на държавата в предприятията приет с ПМС № 7 от 25 януари 1994 г. Тези лица се осигуряват за всички осигурителни случаи върху изплатеното им брутно възнаграждение за сметка на дружеството. Размерът на осигурителната вноска за лицата, които са работили по условията на трета категория труд до 01 март 1996 г. е 35 на сто, а след тази дата 37 на сто и е за сметка на дружеството. От 01 март 1996 г. осигурените за всички осигурителни случаи лица заплащат 2 на сто осигурителна вноска за своя сметка. Осигурителният стаж на тези лица се установява с удостоверение обр. УП-3, а осигурителният доход с удостоверение обр. УП-2, които се издават от съответното дружество въз основа на първичните изплащателни документи на договорите за управление и контрол.

Ако управителите, контролорите и членовете на съветите на директорите, надзорните и управителните съвети на едноличните търговски дружества с държавно имущество са осигурени при пълна заетост на работното време на друго място не подлежат на осигуряване по този ред.

В разпоредбата на чл. 30, ал. 1 от Правилника за реда за упражняване на правата на собственост на държавата в предприятията **не са упоменати изпълнителните директори, работещи по договори за възлагане на управление.** Тези лица за периода 05.02.1994 г. – 30.09.1997 г. вкл. подлежат на осигуряване по реда на Раздел II на Наредбата за обществено

осигуряване на лицата упражняващи свободна професия или търговия или работещи без трудови правоотношения. Осигурителните вноски са в размера определен за всички осигурителни случаи и са за сметка на дружеството. Начисляват се върху полученото брутно възнаграждение по договора, но върху не повече от осемкратния размер на минималната работна заплата установена за страната за съответния период. Осигурителният стаж и осигурителният доход се заверяват в осигурителни книжки. Когато изпълнителният директор е и член на съвета на директорите в едно и също дружество осигурителни вноски се внасят върху сбора от възнагражденията по двата договора за работа без трудови правоотношения. Само възнаграждението за работа като изпълнителен директор се ограничава до осемкратния размер на минималната работна заплата. Възнаграждението за работа като член на съвета на директорите не се ограничава до осемкратния размер на минималната работна заплата, тъй като осигуряването се осъществява на специално основание, съгласно разпоредбите на чл. 30, ал. 1 от Правилника за реда за упражняване на правата на собственост на държавата в предприятията, а не по Раздел II от Наредбата.

1.4 За периода 01.10.1997 г. - 31.12.1999 г. вкл. съгласно чл. 30, ал. 1 от Правилника за реда за упражняване на правата на собственост на държавата в предприятията лицата, работещи по договори за управление или контрол на държавни предприятия - еднолични търговски дружества, включително и на изпълнителните директори, когато не са осигурени за всички осигурителни случаи на друго основание, подлежат на осигуряване за всички осигурителни рискове за сметка на съответното дружество върху общия размер на изплатените им брутни възнаграждения, но върху не повече от осемкратния размер, на минималната работна заплата, а от 01 януари 1999 г. в размер на десеткратния ѝ размер. Когато едновременно с работата по договора за управление или контрол на държавното предприятие лицето извършва трудова дейност по смисъла на раздел I от Наредбата за обществено осигуряване на лицата упражняващи свободна професия или търговия или работещи без трудови правоотношения, осигуряването е само по договора за управление и контрол. Размерът на осигурителната вноска за всички осигурени социални рискове е 37 на сто, а от 1 юли 1999 г. 34.7 на сто.

Осигурителният стаж се установява с удостоверение за осигурителен (трудов) стаж обр. УП-3. Осигурителният доход се удостоверява с обр. УП-2.

2. Осигуряване на лица, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.

2.1 За периода 21.07.1992 г. – 30.09.1993 г. вкл. (съгл. ПМС № 120 от 1992 г., ДВ бр. 58 от 1992 г., в сила от 21.07.1992 г.) работещите по договор за управление и контрол подлежат на задължително осигуряване за своя сметка за пенсия за изслужено време и старост, за пенсия за инвалидност поради общо заболяване и за наследствена пенсия по реда определен в чл. 1, т. 4 от Наредбата за обществено осигуряване на лицата упражняващи свободна професия или търговия при положение, че:

- работят по договора за срок по-дълъг от три месеца;
- получават средномесечно възнаграждение по-голямо от минималната работна заплата установена за страната за съответния период;
- не са осигурени за всички осигурителни случаи на друго основание.

Тези лица се осигуряват задължително за своя сметка за пенсия за изслужено време и старост, пенсия за инвалидност поради общо заболяване и за наследствена пенсия върху минималната месечна работна заплата, установена за страната, а по тяхно желание - върху

избран месечен осигурителен доход не по-висок от петкратния ѝ размер. По свое желание те могат да се осигуряват за всички осигурителни случаи без трудова злополука и професионална болест.

Размерът на осигурителната вноска за пенсия за изслужено време и старост, за пенсия за инвалидност поради общо заболяване и за наследствена пенсия е 20 на сто, а при осигуряване за всички осигурителни случаи без трудова злополука и професионално заболяване е 30 на сто. Осигурителните вноски се внасят до 10-то число на месеца следващ този за който се отнасят.

Осигурителния стаж и осигурителния доход на търговските управители се заверява в осигурителни книжки.

Търговските управители не подлежат на осигуряване, когато са осигурени за всички или само за тези осигурителни случаи на друго основание или са пенсионери за изслужено време и старост.

2.2. За периода 01.10.1993 г. – 31.12.1999 г. вкл. (съгл. ПМС 185 от 1993 г., ДВ бр. 85 от 1993 г., в сила от 01.10.1993 г.) работещите по договори за управление или контрол на търговски дружества се осигуряват по реда определен в Раздел II на Наредбата за обществено осигуряване на лицата, упражняващи свободна професия или търговия, или работещи без трудово правоотношение. Те подлежат на осигуряване за всички осигурителни случаи, ако през месеца са получили възнаграждение по договора по-голямо от 25 на сто от минималната работна заплата или по-голямо от минималната месечна работна заплата общо за календарната година.

Не се осигуряват по този ред лицата работещи по договори за управление или контрол на търговски дружества в случай, че са:

- осигурени за всички осигурителни случаи на друго основание върху месечно възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата по трудово правоотношение, по гражданско правоотношение с друг възложител или договор за управление или контрол на търговско дружество с друг възложител и по договор за управление или контрол на еднолични търговски дружества с държавен капитал;

- осигурени по Раздел I от Наредбата за обществено осигуряване на лицата, упражняващи свободна професия или търговия, или работещи без трудово правоотношение.

- пенсионери за изслужено време и старост, когато упражняват трудова дейност по Раздел I от Наредбата;

- занаятчии, членове на ТПК и на кооперации на трудоустроени лица осигурени по Указа за взаимно осигуряване на членовете на ТПК;

Осигурителните вноски се начисляват върху полученото възнаграждение след приспадане на документирания материални и други разходи (за периода до 31.12.1997 г. вкл. в размер на 10 на сто, а от 01.01.1998 г. до 31.12.1999 г. вкл. - 25 на сто), но не повече от 8-кратния, а от 01.01.1999 г. - 10-кратния размер на минималната работна заплата, установена за страната за съответния период. Осигурителните вноски до 28.02.1996 г. вкл. са в размер на 35 на сто, а от 01.03.1996 г. до 31.12.1999 г. - в размер на 37 на сто и са за сметка на възложителя по договора. На основание чл. 147а от КТ в сила от 01 март 1996 г. за сметка на осигурените лица се внася осигурителна вноска в размер на 2 на сто и се удържа от изплатеното възнаграждение.

Осигурителният стаж и осигурителния доход се заверяват в осигурителни книжки.

II. Осигуряване на изпълнители по договори за управление и контрол от 01.01.2000

г.

1. Осигуряване на изпълнители по договори за управление и контрол на търговски дружества.

От 1 януари 2000 г. осигуряването на лицата, работещи като изпълнители по договори за управление и контрол на търговски дружества, независимо дали собствеността на търговското дружество е държавна, общинска или частна, се провежда до 31 декември 2002 г. по реда на чл. 4, ал. 1, т. 6 от КЗОО, а от 1 януари 2003 г. по реда на чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО. По този ред се осигуряват управителите, прокуристите, изпълнителните директори, членовете на съвета на директорите, на управителните и на надзорните съвети и контрольорите, включително като членове на контролни съвети. По този ред се осигуряват и синдиците, назначени от съда да представляват, управляват и да упражняват надзор върху дейността на търговското дружество, както и ликвидаторите.

От 01.01.2007 г. по реда на чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО, се осигуряват и изпълнителите по договори за управление и контрол на ЕТ и управителите на неперсонифицираните дружества, а от 01.01.2014 г. – и управителите на клоновете на търговските дружества и на ЕТ. До 31.12.2006 г. вкл. изпълнителите по договори за управление и контрол на ЕТ и управителите на неперсонифицираните дружества, съответно до 31.12.2013 г. управителите на клоновете на търговски дружества и на ЕТ подлежат на задължително осигуряване при условията за лицата работещи без трудово правоотношение (по чл. 4, ал. 3, т. 5 или 6 от КСО), съответно като работници или служители, при условие, че с тях са сключени трудови договори или по реда на чл. 405а от КТ е обявено съществуването на трудови правоотношения. От 01.01.2014 г. от текста на чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО са заличени думите “членове на контролни съвети”, тъй като Търговския закон не предвижда наличието на такива съвети.

През всички посочени по-горе периоди на осигуряване, за да бъде признато съответното качество на лицето като изпълнител по договор за управление и контрол на търговско дружество или на ЕТ, е необходимо да е налице съответното вписване в търговския регистър. Когато данните за осигуряване по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО са подадени с код за “Вид осигурен – 10”, но лицето не е вписано в търговския регистър се прилагат указания № 91-01-202 от 12.08.2011 г. на НОИ. На вписване в търговския регистър не подлежат само контрольорите, включително като членове на контролни съвети.

За изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества се внасят осигурителни вноски за четирите фонда на държавното обществено осигуряване, а за лицата родени след 31.12.1959 г. се внасят вноски и за допълнителна пенсия в универсален пенсионен фонд. Осигурителните вноски се внасят в размерите и по реда, определен за работниците и служителите.

1.1. Определяне на осигурителния доход.

За периода от 1 януари 2000 г. до 31 декември 2002 г. вкл. дължимите осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване за изпълнителите по договори за управление и контрол на търговски дружества се изчисляват и внасят върху полученото възнаграждение по договора след приспадане на нормативнопризнатите разходи за дейността, но не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход.

От 1 януари 2003 г. с въвеждането на минимални осигурителни прагове месечният осигурителен доход на тези лица не може да бъде по-малък от минималния месечен осигурителен доход, определен за ръководни служители по основната икономическа дейност на дружеството по законите за бюджета на ДОО за съответната година.

До 31 декември 2006 г. вкл. за лицата по договори за управление и контрол, осигурителният доход е полученото възнаграждение след намаляване с определените разходи за дейността, а след тази дата - и начисленото, но неизплатено възнаграждение.

За периода до 31 декември 2001 г. вкл. на основание чл. 22, ал. 1, т. 1, б. ”д” от действащия за този период Закон за облагане доходите на физическите лица за лицата, получаващи доходи за управление и контрол на търговски дружества разходите за дейността бяха определени в размер на 25 на сто. От 1 януари 2002 г. до 31 декември 2007 г. на основание разпоредбите на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (до 31 декември 2005 г. Закон за облагане доходите на физическите лица) разходите за дейността са определени в размер на 10 на сто.

От 1 януари 2008 г. на основание § 1, т. 26, б. ”з” от Допълнителните разпоредби на ЗДДФЛ, с оглед данъчното облагане, правоотношенията по договори за управление и контрол, са определени като трудови правоотношения. Доходите от възнаграждения по договори за управление и контрол не се считат за доходи от стопанска дейност по чл. 29 от ЗДДФЛ и за тях не се предвиждат разходи за дейността при определяне на облагаемия доход. В тази връзка от 1 януари 2008 г. осигурителният доход на тези лица е полученото или начислено, но неизплатено брутно възнаграждение. От 1 януари 2010 г. осигурителни вноски се дължат и когато възнагражденията за съответния месец не са начислени.

В случаите, при които лицето не е работило през целия месец по договора за управление и контрол, минималният месечен осигурителен доход, върху който се дължат осигурителни вноски, се определя пропорционално на работните дни през месеца

Когато съгласно условията в договора изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества получават възнаграждения само за участие в заседания на управителни, надзорни съвети или други органи на управление на търговското дружество, осигурителни вноски се дължат за дните, за които лицето е участвало в заседания.

При формиране на месечния осигурителен доход на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО се взимат предвид и сумите изплатени за сметка на социалните разходи на дружеството.

1.2. Заверяване на осигурителен стаж и доход

За осъществената трудова дейност в периода от 01.01.2000 г. до 31.12.2008 г. осигурителният стаж и доход на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО се заверяват в осигурителни книжки. Осигурителните книжки се издават от териториалното поделение на НОИ по постоянен или настоящ адрес срещу документ за самоличност и попълнено „Искане за издаване осигурителна книжка на лице, работещо без трудово правоотношение” – обр. ОК-2, сключеният договор, ако е в писмен вид, или документ за вписване в Търговския регистър.

При заверяване на осигурителните книжки за периода до 31 декември 2007 г. лицата представят Сметка за изплатени суми и служебна бележка към Сметката за изплатени суми по чл. 45 от ЗДДФЛ (за периода до 31 декември 2005 г. - по чл. 39, ал. 1 от ЗОДФЛ), издадена от осигурителя. От 1 януари 2008 г. тези лица трябва да представят служебна бележка от осигурителя, в която се съдържат данни за осигурителния доход за всеки месец от периода на дейността на лицата. Получените суми от средствата за социални разходи на осигурителя също се декларират със служебна бележка.

За периода след 31 декември 2008 г., осигурителният стаж и доход на лицата, упражняващи дейност по договори за управление и контрол, се установява с постъпилите данни в информационната система на НОИ от подадените от осигурителите декларации обр. №1 „Данни за осигуреното лице”. Когато в регистъра на осигурените лица няма данни за част от времето или за цялото време след 31.12.2008 г. , те могат да удостоверяват осигурителния си стаж и доход с удостоверения обр. УП-2 и УП-3. Правят се и проверки за вписване качеството на лицето в Търговския регистър.

2. Осигуряване на лица по договори за управление и контрол на неперсонифицирани дружества.

До 31 декември 2006 г управителите на неперсонифицирани дружества, които извършват функциите по управление на дружеството без трудови правоотношения подлежат на осигуряване по реда, определен за лицата, работещи без трудови правоотношения.

- **За периодите от 1 януари 2007 г.** управителите на неперсонифицирани дружества, които получават възнаграждения за управление на неперсонифицираното дружеството без трудови правоотношения подлежат на осигуряване по реда, определен по чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО. За признаване качеството на лицето като управител на неперсонифицирано дружество е необходимо вписване в регистър БУЛСТАТ.

За периода до 31 декември 2008 г. осигурителният стаж и доход на управителите на неперсонифицирани дружества се заверяват в осигурителни книжки, а след тази дата осигурителният стаж и доход на тези лица се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО (чл. 41, ал. 2 от НПОС).

3. Осигуряване на лица по договори за управление и контрол на изборни длъжности.

Лицата, които получават доходи за работа на изборни длъжности за управление и контрол и за участие в управителни и контролни органи на предприятия и юридически лица с нестопанска цел, които не са регистрирани по Търговския закон /фондации, партии и др./ за периода до 31 декември 2003 г. се осигуряват по реда, определен за работещите без трудови правоотношения, а след тази дата по реда на чл. 4, ал. 1 т. 8 от Кодекса за социално осигуряване.

Месечният осигурителен доход на тези лица е полученото, а от 01.01.2007 г. и начисленото, но неизплатено възнаграждение, но не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход и не по-малко от минималния осигурителен доход за длъжността на лицето в зависимост от основната икономическа дейност на осигурителя. До 31.12.2007 г. вкл. това възнаграждение се намалява с нормативно признатите разходи за дейността, когато са регламентирани такива. От 01.01.2010 г. те подлежат на осигуряване и при неначислени дължими възнаграждения.

За периода до 31 декември 2008 г., осигурителният стаж и доход на тези лица се установява с осигурителни книжки, а след тази дата с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО.

Лицата, които полагат труд без трудово правоотношение по договори за управление и контрол на предприятия и юридически лица с нестопанска цел, чиито правоотношения не са възникнали въз основа на избор подлежат на осигуряване по реда, определен за лицата работещи без трудови правоотношения в чл. 4, ал.3, т. 5 и 6 от КСО. Удостоверяването на осигурителния стаж се извършва с осигурителна книжка или с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО.

III. Подаване на данни за осигуряването с декларация обр. № 1 “Данни за осигуреното лице”.

1. Подаване на данни за осигуряването на лицата, получаващи доходи за управление или контрол за периода 01.01.1997 г. – 31.12.1999 г.

За периода от 01.01.1997 г. до 31.12. 1998 г. за всички осигурени лица, с изключение на учителите, осигурителите подават данни с декларация обр. № 2 “Данни за осигуреното лице” с попълнен код “0”.

За лицата, получаващи доходи по договори за управление и контрол на всички търговски дружества осигурителите подават данни с декларация обр. № 1 “Данни за осигуреното лице” с попълнен код “04” – за работещи без трудово правоотношение” в т.12 “Вид осигурен”, като се спазват указанията за попълване на декларацията.

2. Подаване на данни за периода след 01.01.2000 г.

От 1 януари 2000 г. данните за осигуряването на лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества се подават с попълнен код “10” в т. 12 “Вид осигурен” на декларация обр. № 1, като се спазват указанията за попълване на декларацията за тези лица.

За лицата, работещи по договори за управление и контрол без трудово правоотношение на неперсонифицирани дружества за периода до 31 декември 2006 г. данните за осигуряването се подават с попълнен код за вид осигурен в т. 12 от декларацията - “14” - за лицата, работещи без трудово правоотношение, като се спазват указанията за попълване на декларацията за тези лица. От 1 януари 2007 г. данните за осигуряването на управителите на неперсонифицирани дружества се подават с попълнен код “10” в т. 12 “Вид осигурен”.

За лицата, работещи по договори за управление и контрол без трудови правоотношения на предприятия и юридически лица с нестопанска цел, които не са регистрирани по Търговския закон (фондации, партии и др.) за периода до 31 декември 2003 г. се подават с попълнен код за вид осигурен в т. 12 от декларацията - “14” - за лицата, работещи без трудово правоотношение, като се спазват указанията за попълване на декларацията за тези лица. От 1 януари 2004 г. данните за осигуряването им се подават с попълнен код “82” в т. 12 “Вид осигурен”.

ДИРЕКТОР:
ДАНИЕЛА АСЕНОВА